

ปัญหาเกี่ยวกับสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มหนู วัลยะเพ็ชร์*

ปัญหาเกี่ยวกับการสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง หรือ ZOPFAN (Zone of Peace, Freedom and Neutrality) นับว่าเป็นปัญหายานอกประการหนึ่งที่มีผลต่อความมั่นคงของอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือไปจากปัญหากัมพูชาและปัญหาผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองจากอินโดจีน ในขณะนี้กล่าวได้ว่า ปัญหากัมพูชาพอยุติลงได้แล้วและการยุติปัญหาผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองจากอินโดจีนกำลังตามมา ซึ่งหมายความว่าสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UNHCR) กำลังร่วมมือกับประเทศไทยเพื่อทยอยจัดส่งกลับผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองเหล่านี้ไปยังกัมพูชาให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชา (พฤษภาคม ๒๕๓๖) ดังนั้นในขณะที่สงครามกัมพูชายุติลงได้ใหม่ ๆ ทำให้นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นว่าอาเซียนควรหันมาเอาใจใส่ในการจัดตั้งเขตสันติภาพเสรีภาพ และความเป็นกลาง หรือ ZOPFAN ให้เป็นจริงเป็นจังต่อไป จากแนวความคิดดังกล่าว จึงสมควรที่จะพิจารณาในเชิงภูมิศาสตร์การเมืองว่าจะนำไปสู่การแก้ปัญหานี้ได้เพียงใด

ความเป็นมาเกี่ยวกับสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง หรือ ZOPFAN (Zone of Peace, Freedom and Neutrality) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อมีการทำปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น ณ กรุงกัมพูชา

เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๗ (พ.ศ. ๒๕๑๐) ประเทศภาคีอาเซียนแต่ละประเทศตระหนักดีว่าภัยคุกคามต่อความมั่นคงของกลุ่มประเทศจะมาจากประเทศภายนอกกลุ่ม จึงได้ระบุไว้ในปฏิญญากรุงเทพฯ นี้ว่า “มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะให้เสถียรภาพและความมั่นคงของตนพ้นจากการแทรกแซงจากภายนอกไม่ว่าในรูปหรือลักษณะใด ทั้ง

*ศาสตราจารย์ ดร.ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นี้เพื่อจะซำรงรักษาไว้ซึ่งลักษณะความเป็นชาติของแต่ละประเทศตามอุดมการณ์และความมุ่งปรารถนาของประชาชนของตน”^๙ ต่อมาเมื่อมีการประชุมคณะรัฐมนตรีต่างประเทศของสมาคมอาเซียน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ก็ได้มีการทำปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ซึ่งประเทศภาคีอาเซียนได้ตกลงให้เป็นที่ยอมรับไว้อย่างชัดแจ้งถึงนโยบายร่วมของกลุ่มประเทศอาเซียนต่อประเทศภายนอก ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนไว้ว่า

“อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย มีความมุ่งมั่นที่จะพยายามดำเนินการที่จำเป็นในขั้นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรองและการเคารพต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง ปลอดจากการแทรกแซงจากประเทศภายนอก ไม่ว่าจะในรูปแบบหรือลักษณะใด”^{๑๐}

ในปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ระบุอีกว่าในการที่จะให้เสถียรภาพและความมั่นคงของตนพ้นจากการแทรกแซงจากภายนอกไม่ว่าในรูปแบบหรือลักษณะใด ฐานทัพต่างชาติทั้งมวลที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นจะเป็นการชั่วคราวและคงอยู่ได้ก็ด้วยความเห็นพ้องที่แสดงออกโดยชัดแจ้งของประเทศที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

และในปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์นั้นก็ได้ตระหนักถึงแนวโน้มสำคัญที่จะนำไปสู่การสถาปนาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ด้วยความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของอาณาบริเวณนี้

การประกาศในปฏิญญากรุงเทพฯ และปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ ดังกล่าวนั้นก็เนื่องจากกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติโดยเฉพาะในการส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค และหลักการที่เกี่ยวกับการให้ความเคารพต่ออธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐทั้งหลายและการไม่แทรกแซงในกิจการภายในรัฐอื่น

นอกจากนั้นยังยึดมั่นใจคุณค่าที่ยังคงมีอยู่ของ “ปฏิญญาว่าด้วยการส่งเสริมสันติภาพของโลกและความร่วมมือระหว่างกันในโลก” ของการประชุม ณ เมืองบันดุง ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งได้กำหนดหลักการ ๑๐ ประการเพื่อให้รัฐต่าง ๆ อยู่ร่วมกันโดยสันติ

เพื่อเป็นการสนับสนุนปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในการประชุมสุดยอดหรือการประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลอาเซียน ณ บาหลี ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ ก็ได้ประกาศปฏิญญาความสมานฉันท์แห่งอาเซียนเพื่อให้ประเทศสมาชิกโดยเอกเทศหรือโดยการร่วมมือกันริบดำเนินการอย่างแข็งขันเพื่อสร้างเขต

^๙ ปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

^{๑๐} ปฏิญญาว่าด้วยการกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง.

สันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางโดยเร็ว และริบสร้างความร่วมมือของอาเซียนในการดำเนินการขั้นตอนเพื่อรับรองและเคารพเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในเมื่อเป็นไปได้^๓ สรุปแล้วความมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งของแผนการนี้ หัวหน้ารัฐบาลของกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนต้องการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลอดจากการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจอันได้แก่อดีตสหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนทั้งประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค ในขั้นต้นกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนจะต้องนำเอาแนวความคิดนี้มาใช้ปฏิบัติระหว่างกันให้เกิดผลเสียก่อน ครั้นแล้วแนวความคิดนี้ก็จะเป็นที่ยอมรับจากบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันเป็นพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกันตลอดจนการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ซึ่งหลักการเรื่องเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (ZOPFAN) นี้สมาคมอาเซียนเคยเสนอตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ดังกล่าวแล้ว และแม้จนกระทั่งถึงการประชุมสุดยอดหรือการประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลอาเซียนที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อกลางเดือนธันวาคม ๒๕๓๐ เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอก แต่ปัญหาแกมพูชาหรือการที่เวียดนามรุกรานดินแดนแกมพูชาประชาธิปไตย

ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยการส่งทหารเวียดนามเข้าสู่แกมพูชาเป็นจำนวนเกือบสองแสนคน เพื่อช่วยประชาชนแกมพูชาให้รอดพ้นจากการถูกสังหารหมู่ของพวกเขมรแดงและเพื่อดูแลความสงบ กองทหารเหล่านี้ก็ยังไม่ถอนตัวออกไปจากแกมพูชาในขณะนั้นเลย นับว่าเป็นการบ่อนทำลายความเป็นไปได้ของ ZOPFAN ในระยะสั้นลงโดยสิ้นเชิง นอกจากนั้นในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๓ อดีตสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนกลับเข้ามาแข่งขันอำนาจกันและการแข่งขันช่วงชิงอำนาจของอภิมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ระหว่างอดีตสหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกา ก็ยังคงมีอยู่โดยอดีตสหภาพโซเวียตมีฐานทัพ ดานัง คัมรานห์ เบย์ ในเวียดนามและกำปงโสมในแกมพูชาประชาธิปไตย ขณะที่สหรัฐอเมริกามีฐานทัพซูปบิคเบย์และคลาร์คที่ฟิลิปปินส์ แม้ในขณะนี้ (ปี พ.ศ. ๒๕๓๕) เครื่องจักรภาพแห่งรัฐอิสระหรืออดีตสหภาพโซเวียตก็ยังคงกำลังบางส่วนไว้ที่ฐานทัพดานัง ส่วนสหรัฐอเมริกาแม้จะถอนกำลังทหารออกจากฐานทัพในฟิลิปปินส์ก่อนธันวาคม ๒๕๓๕ นี้ แต่ก็จะไม่ทอดทิ้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ท่าทีของประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาค

^๓ ในปฏิญญาความสมานฉันท์แห่งอาเซียน.

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นับตั้งแต่สมาคมอาเซียนเคยเสนอหลักการเรื่องเขตสันติภาพเสรีภาพและความเป็นกลาง (ZOPFAN) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอก ก็ได้มีประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงท่าทีเกี่ยวกับเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

อดีตสหภาพโซเวียต

หลังจากประเทศปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ กระทรวงการต่างประเทศอดีตสหภาพโซเวียตแถลงว่า การเป็นกลางในภูมิภาคนี้จะเป็นผลดีต่อคอมมิวนิสต์ เพราะย่านนี้มีความเงินมาก และว่าอิทธิพลของจีนปักกิ่งจะแผ่ลงมาได้ง่าย ถ้าจะให้เขตนี้เป็นเขตสันติภาพแล้วจำเป็นต้องให้ทหารสหรัฐถอนออกไปจากอินโดจีน (หมายถึงทหารสหรัฐที่ประจำอยู่ในเวียดนามใต้ในขณะนั้น) ออกไปให้หมด จะต้องกำจัดอิทธิพลของจีนปักกิ่งด้วยและถ้าเป็นกลางจริง ๆ แล้วในส่วนของกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนควรเลิกล้มการเข้าร่วมในสนธิสัญญาใด ๆ^๔

การแสดงท่าทีไปในทางคัดค้านเช่นนี้เป็นมาตลอด จนถึงประมาณกลางปี พ.ศ. ๒๕๓๑และก่อนที่มีการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดีโรแนลด์ เรแกน แห่งสหรัฐ

อเมริกา กับนายมิกาแอล กอร์บาชอฟ ผู้นำอดีตสหภาพโซเวียต ณ กรุงมอสโก เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๑ จึงได้เปลี่ยนท่าทีโอนอ่อนลงไปบ้าง โดยเมื่อปลายเดือนตุลาคม ๒๕๒๑ ที่นายนิโกลา ฟิริยูบิน (Nikolai Firyubin) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอดีตสหภาพโซเวียต ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยในฐานะแขกของรัฐบาลไทย ได้เจรจาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ ดร.อุปติศร์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ถามรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหภาพโซเวียตเกี่ยวกับท่าทีที่มีต่ออาเซียนในเรื่องนี้ ซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ให้ความคิดเห็นเป็นการส่วนตัวว่า “แนวความคิดในการสถาปนาเขตแห่งสันติภาพของสมาคมอาเซียนนั้นเป็นความคิดที่ดีและเกิดผล”^๕

อย่างไรก็ตามในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๑ นั้นเอง อดีตสหภาพโซเวียตได้ทำสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับเวียดนามแล้วอดีตสหภาพโซเวียตก็มีฐานทัพเรือที่อ่าวคัมรานห์ และดานัง ซึ่งนับว่าเป็นที่มั่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการขยายอิทธิพลและกำลังของตนต่อไป จึงทำให้เห็นว่าที่ท่าด้านทหารของอดีตสหภาพโซเวียตในภูมิภาคนี้ยังคงเป็นเรื่องที่น่าห่วงกังวลทั้งการที่อดีตสหภาพโซเวียตไม่ได้

^๔ เข็ดชาย เหล่าหล้า, อาเซียน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๒๓-๒๒๔.

^๕ Bangkok Post, October 31, 1978.

แสดงการคัดค้านในการที่เวียดนามทำการรุกรานกัมพูชาเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ ย่อมแสดงให้เห็นว่าอดีตสหภาพโซเวียตปฏิบัติการขัดกับหลักการการเป็นกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งที่อดีตสหภาพโซเวียตเคยแถลงดังกล่าว ส่วนในช่วงก่อนที่จะมีการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน กับนายมิคาอิล กอร์บาชอฟ เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๑ ที่กรุงมอสโก อดีตสหภาพโซเวียตได้สนับสนุนแนวความคิดที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ แต่ก็มิได้ให้รายละเอียดและมีความหนักแน่นแต่อย่างใด^๖

เวียดนาม

เมื่อมีการประกาศปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ในขณะที่เวียดนามยังแบ่งออกเป็นสองประเทศคือ เวียดนามเหนือ และเวียดนามใต้ ในขณะที่สงครามเวียดนามกำลังดำเนินอยู่ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้จึงไม่อาจยอมรับปฏิญญานี้ได้ เพราะถ้ามีการยอมรับเกิดขึ้น เวียดนามเหนือก็จะไม่อาจรับความช่วยเหลือจากอดีตสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ และเวียดนามใต้ก็จะไม่อาจยอมให้ทหารอเมริกันถอนทัพออกจากเวียดนามใต้ได้ ต่อมาเมื่อสงครามเวียดนามยุติลง หลังจากทหารอเมริกันถอน

ตัวออกจากเวียดนามได้แล้ว เวียดนามเหนือได้เข้ายึดครองเวียดนามใต้ แต่ก็ยังคงมองกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนอย่างไม่เป็นมิตรอยู่ทั้งนี้เพราะเวียดนามเห็นว่าประเทศสมาชิกของสมาคมอาเซียนบางประเทศได้ให้การสนับสนุนต่อสหรัฐอเมริกาอย่างแข็งขันในการทำสงครามกับเวียดนามตลอดมาด้วยเหตุนี้เวียดนามจึงมักจะคิดถึงสมาคมอาเซียนในทำนองเป็นรูปแบบใหม่ของสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) มากกว่าเป็นการร่วมมือกันในเรื่องผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและเพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสรีภาพในภูมิภาค

อย่างไรก็ตามท่าทีของเวียดนามดูเป็นมิตรต่อสมาคมอาเซียนมากขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากประเทศไทยประมาณ กลางปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ครั้นแล้วในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เมื่อมาเลเซียนำข้อเสนอเรื่องเขตสันติภาพเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ประเทศไม่ฝักใฝ่กับฝ่ายใดซึ่งจัดขึ้นที่กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา เขตสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เผชิญกับการตอบโต้จากเวียดนามและลาวในที่ประชุมประเทศไม่ฝักใฝ่กับฝ่ายใดที่กรุงโคลัมโบเมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๖ (พ.ศ. ๒๕๑๙) นั้นเอง และในเวลาปีเศษต่อมา ฮานอยก็ได้เสนอแผนของตนขึ้นมาที่จะให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพและความร่วมมือบนพื้นฐานแห่งเขตเอกราชที่แท้จริง สันติภาพและ

^๖ ไทยรัฐ, ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๑.

ความเป็นกลาง (ZOGIPAN)^๗ ทั้งนี้เวียดนามเห็นว่าประเทศบางประเทศในกลุ่มภาคีอาเซียนยังคงผูกพันกับประเทศมหาอำนาจอยู่เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ยังคงให้สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพอยู่ มาเลเซียกับสิงคโปร์ก็ยังคงเป็นสมาชิกของการตกลงร่วมมือป้องกันระหว่าง ๕ ประเทศ (*The Five Power Defense Agreement*) ซึ่งในทัศนะของเวียดนามเห็นว่าเป็นการแสดงถึงความไม่เป็นเอกราชอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามในขณะนี้ (พ.ศ. ๒๕๓๕) เวียดนามได้ลงนามสนธิสัญญามิตรภาพกับสมาคมอาเซียน และมีท่าทีว่าจะเข้าเป็นประเทศสมาชิกของสมาคมอาเซียนในอนาคต ดังนั้นแนวความคิดดังกล่าวก็ย่อมขึ้นอยู่กับท่าทีของเวียดนามในอนาคตด้วย

ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ข้อเสนอของสมาคมอาเซียนหรือของเวียดนามต่างก็เป็นสิ่งที่แต่ละฝ่ายไม่อาจจะรับได้ และเมื่อในตอนปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่เวียดนามทำสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับอดีตสหภาพโซเวียต จากสัญญาฉบับนี้เองทำให้เวียดนามกล้าเข้ารุกรานประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ขับไล่รัฐบาลพลพรรคออกไปจากกรุงพนมเปญแล้วตั้งรัฐบาลเฮงซัมรินซึ่งนิยมเวียดนามขึ้นแทนปฏิบัติการของเวียดนามแสดงให้เห็นถึงเจตนาในการรุกรานและแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอดีตสหภาพโซเวียตซึ่งมีอยู่เหนือเวียดนามที่พยายามจะใช้อิทธิพลแทรกแซง

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นการทำลายความหวังที่ต้องการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพเสรีภาพ และเป็นกลาง

สาธารณรัฐประชาชนจีน

ในระยะแรกที่มีการก่อตั้งสมาคมอาเซียน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อสมาคมนี้ ทั้งนี้เพราะจีนมีความเห็นว่าการก่อตั้งสมาคมอาเซียนเป็นเครื่องมือของสหรัฐอเมริกา แต่หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เมื่อจีนได้ปฏิวัติวัฒนธรรมแล้ว จีนมีท่าทีที่เป็นมิตรกับสมาคมอาเซียนมากขึ้น โดยสาเหตุที่เกิดกรณีพิพาทดินแดนแม่น้ำอุสซูรี (*Ussuriysk*) ระหว่างจีนกับอดีตสหภาพโซเวียต ซึ่งทำให้จีนวิตกว่าอดีตสหภาพโซเวียตอาจปิดล้อมจีน เนื่องจากสหภาพวิทยาศาสตร์อดีตสหภาพโซเวียตก็เป็นฝ่ายได้เปรียบจีนอยู่แล้ว ส่วนทางด้านใต้ซึ่งเป็นบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น อดีตสหภาพโซเวียตยังไม่มีอิทธิพล

ดังนั้นเมื่อสมาคมอาเซียนได้ประกาศปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ แล้ว ได้มีผู้แทนการต่างประเทศจีนที่นำนักปึงปองมาแข่งขันที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๖ ก็ได้พบปะเจรจากับเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศไทย มีการแลกเปลี่ยนสนทนาความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เห็นด้วยกับความเป็น

^๗ มติชนรายวัน, ๑๗ กันยายน ๒๕๒๗.

กลางและว่าจะต้องระมัดระวังประเทศอภิมหาอำนาจ เช่นอดีตสหภาพโซเวียต จะเป็นประเทศที่แทรกแซงเข้ามาและเผยแพร่ลัทธิความเป็นเจ้าใหญ่หนายโต และเมื่อต้น รัชค เดินทางไปเยือนจีนในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เพื่อเปิดความสัมพันธ์ระหว่างจีนและมาเลเซียก็ได้ชาวเสียงนายกรัฐมนตรี้โจวเอินไฉเกี่ยวกับเรื่องนี้ และได้กล่าวว่า ในเมื่อข้อเสนอเกี่ยวกับการสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง เป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ต้องการปลอดจากการแทรกแซงของมหาอำนาจในภูมิภาคจีนก็ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้มาเลเซียประสบความสำเร็จและนายกรัฐมนตรี้โจวเอินไฉก็ได้กล่าวกับสื่อมวลชนว่า “จีนสนับสนุน ZOPFAN หากมีการถอนทหารต่างชาติในเวลาที่เหมาะสม”^๙

เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ นายเติ้ง เสี่ยว ผิง รองนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยระหว่างที่มาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการได้กล่าวสุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ณ ทำเนียบรัฐบาล มีใจความที่เกี่ยวกับสมาคมอาเซียนในเรื่อง ZOPFAN ว่า “การที่สมาคมอาเซียน

ได้ประกาศให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง กระทั่งความสามัคคีและประสานงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน... นับว่าเป็นการเล็งเห็นการณ์ไกลที่เดียว..... การที่สมาคมอาเซียนกระชับความสามัคคีและความร่วมมือกันนั้น ไม่เพียงแต่เป็นผลดีต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความรุ่งเรืองไพบูลย์ของเอเชียอาคเนย์เท่านั้น หากเป็นการเกื้อกูลอันมีค่าต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลกอีกด้วย”^{๑๐}

นอกจากนั้น นายเติ้ง เสี่ยว ผิง รองนายกรัฐมนตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้พูดถึงเรื่อง ZOPFAN ในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ณ โรงแรมเอราวัณ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ว่า “ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สนับสนุนตลอดมาต่อข้อคิดเห็นของสมาคมอาเซียนที่จะสร้างเขตสันติภาพ และความเป็นกลาง และเห็นด้วยกับการที่กลุ่มประเทศอาเซียนหยุดตามนโยบายนี้ ก็เท่ากับเป็นผลดีต่อการพิทักษ์สันติภาพ และเสรีภาพต่อเขตเอเชียและแปซิฟิกด้วย”^{๑๑}

สหรัฐอเมริกา

ในระยะที่สมาคมอาเซียนประกาศ

^๙ M.G.G. Pillai, “Blazing He Peking Trail”, *Far Eastern Economic Review* (June 10, 1974), p. 28.

^{๑๐} *Ibid.*

^{๑๑} กระทรวงการต่างประเทศ, “การเยือนประเทศไทยของนายกรัฐมนตรีจีน, สรุปรายข่าวประจำสัปดาห์, (๗-๑๓ พฤศจิกายน), กรุงเทพฯ (โรเนียว), หน้า ๕.

^{๑๒} “Teng Hsiao Ping's View toward ASEAN”. *ASEAN Travel Trade and Development*, Bangkok, Vol.1, No. 3, 1978, p. 8.

ปฏิกิริยาการรุกกัวลาลัมเปอร์นั้น ตรงกับสมัย พณฯ ริชชาร์ท เอ็ม นิกสัน เป็นประธานาธิบดี มี ดร.เฮนรี คิชซิงเจอร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายวิลเลียม พี โรเจอร์ เป็นผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๑๕ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ให้ความเห็นต่อปฏิญญานี้ว่า สหรัฐอเมริการมีความสนใจและทราบเจตนาของกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีความคิดริเริ่มที่จะพยายามให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดสันติภาพอย่างแท้จริง และได้เสนอปฏิญญาให้แก่ประเทศอื่น ๆ ร่วมพิจารณา นอกจากนี้ยังได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและกำหนดแนวทางที่จะดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ของสมาคมอาเซียน สหรัฐอเมริกามีความเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศอาเซียน แต่วิธีจะไปสู่ความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับท่าทีของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ว่าเอกราชมั่นคงเพียงใด และประเทศที่เกี่ยวข้องเห็นด้วยกับหลักการเป็นกลางเพียงใด ดังข้อความว่า “จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และท่าทีของประเทศเพื่อนบ้านร่วมกัน”^{๑๒} แต่ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกามีได้กล่าวถึงการที่สหรัฐ

อเมริกาจะยอมรับบทบาทเป็นผู้ค้าประกัน สันติภาพและความเป็นกลางให้แก่ภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ สหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวออกจากประเทศไทย แต่ก็ยังมีฐานทัพใหญ่ทั้งทางเรือและอากาศ อยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ และท่าทีเกี่ยวกับการยังคงอยู่ในภูมิภาคนี้ก็ยังมียู่ เช่นในเดือนมกราคม ๒๕๒๒ สหรัฐอเมริกาได้เปิดความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และในสมัยประธานาธิบดีคาร์เตอร์ สหรัฐอเมริกาก็ใช้เงินเพื่อถ่วงดุลกับอดีตสหภาพโซเวียต นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาก็ยังคงแสดงท่าทีว่าจะช่วยประเทศในสมาคมอาเซียนที่มีความผูกพันกับสหรัฐอเมริกาด้วย ข้อตกลงและสนธิสัญญาต่าง ๆ เช่นประเทศไทยที่มีความผูกพันด้วยข้อตกลง ฌันต-รัสก (Thanat-Rusk Communique) และประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งมีความผูกพันด้วยสนธิสัญญามะนิลา พ.ศ. ๒๔๙๗

ในด้านแนวความคิดที่สมาคมอาเซียนจะเสนอตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อส่งเสริมสันติภาพ อีสุระภาพ และความเป็นกลางขึ้นในอาณานิคมบริเวณนั้นนั้น เมื่อสมาคมอาเซียนได้กำหนดการประชุมสุดยอดครั้งที่ ๓ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ที่ประชุมย้าข้อผูกพันที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขต

^{๑๒} U.S. Department of State, *United States Foreign Policy 1971*, (Washington, D.C. : Government Printing Office, 1972), p. 52.

สันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง
อย่างแท้จริง และอาเซียนจะพยายามอย่าง
จริงจังเพื่อให้มีการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธ
นิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้โดยเร็ว^{๑๓} ใน เรื่องนี้
“สหรัฐอเมริกาก็ได้แสดงท่าทีคัดค้านอย่าง
ชัดเจน โดยระบุว่า การจัดตั้งเขตปลอดอาวุธ
นิวเคลียร์จะเป็นอุปสรรคต่อนโยบายป้องกัน
ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้และภูมิภาคอื่น ๆ”^{๑๔} นอกจากนี้
นั้นแล้วประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ของ
สหรัฐอเมริกาให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์บิสสิ
เนสเวิร์ลของฟิลิปปินส์ก่อนที่ประธานาธิบดี
โรนัลด์ เรแกน จะประชุมสุดยอดกับนาย
มีคาอิล กอร์บาชอฟ ผู้นำของอดีตสหภาพ
โซเวียตในปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑
ว่า “ตนไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่สหภาพ
โซเวียตหนุนหลังให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้หรืออาเซียนเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์
เพราะจะทำให้เพิ่มความเสี่ยงสูงขึ้นในเรื่อง
สงคราม พร้อมเสริมว่าจำเป็นต้องมองดู
การที่สร้างเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์อย่างระ
มัดระวังในข้อที่ว่า การกำจัดอาวุธนิวเคลียร์
ออกไปจากโลกจะก่อให้เกิดสันติภาพ หาก
เป็นเช่นนั้น การขัดขวางสงครามด้วยอาวุธ
นิวเคลียร์ก็จะได้ผลน้อยลง การเสี่ยงต่อ
สงครามก็เพิ่มขึ้นยิ่งกว่าที่จะลดลง ด้วยเหตุ
นี้สหรัฐอเมริกาจึงไม่อาจสนับสนุนข้อเสนอให้
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น

เขตปลอดนิวเคลียร์ได้”^{๑๕}

อังกฤษ

จากถ้อยแถลงของรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงต่างประเทศของอังกฤษที่กัวลา
ลัมเปอร์ หลังจากที่ได้สมาคมอาเซียนประกาศ
ปฏิญญา ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ทราบได้ว่า
อังกฤษเห็นด้วยกับการที่ผู้นำของกลุ่ม
ประเทศอาเซียนทำความตกลงกันได้ที่จะให้
ภูมิภาคนี้เป็นกลาง แต่ก็ยังมีข้อกลางแคลงใจ
ที่จะให้ภูมิภาคนี้เป็นกลางได้อย่างจริงจัง
อย่างไรก็ตามอังกฤษเห็นว่า ถ้าอาณานิคม
นี้เป็นกลางได้อย่างจริงจังแล้ว อังกฤษก็จะ
ยกเลิกสนธิสัญญาที่ตนได้ทำไว้กับกลุ่มประ
เทศอาเซียน เช่น สนธิสัญญาป้องกันเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ (องค์การ SEATO) ซึ่งมี
ประเทศไทยและฟิลิปปินส์เป็นสมาชิก (ซึ่ง
องค์การนี้เลิกไปใน พ.ศ. ๒๕๑๘ แต่กติกา
สนธิสัญญายังคงใช้บังคับอยู่) หรือการตกลง
ร่วมมือป้องกันระหว่าง ๕ ประเทศ (The Five
Power Defense Agreement) ซึ่งมาเลเซียและ
สิงคโปร์เป็นสมาชิกอยู่

ญี่ปุ่น

หลังจากที่สมาคมอาเซียนประกาศ
ปฏิญญา ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์แล้ว หนังสือ
พิมพ์ของญี่ปุ่นได้วิจารณ์ว่า ความมุ่งมั่นของ
ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์นี้ก่อให้เกิด

^{๑๓} สยามจดหมายเหตุ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๕, ๒๙ มกราคม - ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๑๓๕.

^{๑๔} สยามจดหมายเหตุ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๘, ๑๙-๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๒๒๐.

^{๑๕} ไทยรัฐ, ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๑.

ประโยชน์ แต่ยังมีได้บอกรายละเอียดจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร และจะให้ประเทศได้รับรองความเป็นกลางของภูมิภาค อย่างไรก็ตามหากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลางได้จริง ๆ ประเทศญี่ปุ่นก็จะเคารพนโยบายที่ดีนี้ เมื่อ “หลังการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนกำหนดที่จะพบปะหารือกับนายโนบุรุ ทากะชิตะ (Noboru Takeshita) นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้แถลงต่อผู้นำอาเซียนย้ำว่าจะรับฟังทัศนะของอาเซียนในเรื่องต่าง ๆ”^{๖๖} ทั้งนี้ย่อมหมายความว่าญี่ปุ่นจะรับฟังทัศนะเกี่ยวกับ ZOPFAN ของสมาคมอาเซียนด้วย

ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียสนับสนุนปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์อย่างเต็มที่ เนื่องด้วยว่าถ้าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลางได้ การคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ไปสู่ดินแดนออสเตรเลียก็ยากขึ้น ทั้งนี้ทราบได้จากสุนทรพจน์ของนายวิทแลม นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียที่เขากล่าวในสภาผู้แทนราษฎรของไทยเรา เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๖ ว่าเขาจะสนับสนุนปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ ทั้งนี้เห็นได้ว่ามาเลเซียเป็นประเทศที่ริเริ่มในเรื่องนี้และมีความตั้งใจที่จะให้เป็นจริงให้ได้ อีกทั้งคุณ ราชัค นายกรัฐมนตรีมาเลเซียเป็นผู้กระตือรือร้น ทำหนังสือเชิญไปยัง

ประเทศต่าง ๆ ตลอดจนเดินทางไปเยือนประเทศอื่น ๆ และได้เชิญให้ประเทศเหล่านั้นเห็นด้วยและขอให้การรับรองถ้าเป็นไปได้

ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสถาปนาเขตแห่งสันติภาพเสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาค

นับตั้งแต่ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ โดยสมาคมอาเซียนมีความมุ่งมั่นที่จะพยายามดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตสันติภาพเสรีภาพ และเป็นกลาง ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากประเทศภายนอก หรือ ZOPFAN นั้น และต่อมาในการประชุมสุดยอดหรือการประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลอาเซียน ณ บาห์ลีระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ ก็ได้ประกาศปฏิญญาความสามัคคีแห่งอาเซียนเพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนริบเร่งดำเนินการเพื่อสร้างเขตสันติภาพเสรีภาพ และความเป็นกลางในเมื่อเป็นไปได้ หลังจากนั้นกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสถาปนาเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาคด้วยวิธีการ ๒ ประการ คือ

๑. การนำปัญหา ZOPFAN เข้าปรึกษา

^{๖๖} สยามจดหมายเหตุ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๘, ๑๙-๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๒๒๑.

หารือในกลุ่มประเทศอาเซียน

๒. การตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจและเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนพิจารณา

๑. การนำปัญหา ZOPFAN เข้าปรึกษาหารือในกลุ่มประเทศอาเซียน

วิธีการร่วมมือดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการในที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน นอกจากนั้นได้ดำเนินการในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน หลังจากที่ได้ประกาศปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์เป็นต้นมา แต่ใคร่พิจารณาคำแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับ ZOPFAN ที่เกิดขึ้นในระยะใกล้เคียงกับระยะเวลาปัจจุบันดังนี้

๑.๑ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ ๑๙ ขึ้นที่ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๙ ภายหลังการประชุม ที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับแนวความคิดในการจัดตั้งเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ปัญหาแกมพูชาเป็นอุปสรรคต่อแนวความคิดนี้^{๑๗}

๑.๒ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ ๒๐ ขึ้นที่สิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๑๕-๑๖ มิถุนายน ๒๕๓๐ ภายหลังการประชุม ที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์ร่วมย้ำเกี่ยวกับแนวความคิดในการ

จัดตั้งเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นความจริง ขึ้นมานั้น ปัญหาแกมพูชายังคงเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์นี้^{๑๘}

๑.๓ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๓ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ในคำแถลงข่าวร่วมของผู้นำอาเซียน ได้ย้ำข้อผูกพันที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลางอย่างแท้จริง และอาเซียนจะพยายามอย่างจริงจังเพื่อให้มีการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้โดยเร็ว^{๑๙}

๑.๔ ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ ๒๑ ที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ ๔-๕ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ในวันสุดท้ายของการประชุมก็ได้ออกแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับ ZOPFAN ว่า เขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประชุมเห็นว่าปัญหาแกมพูชา ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้ง ZOPFAN ส่วนการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของ ZOPFAN นั้นยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน เพื่อให้มีการร่างสนธิสัญญานี้โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

^{๑๗} สยามจดหมาย, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓๓ วันที่ ๑๕-๒๑ สิงหาคม ๒๕๒๙ หน้า ๙๒๐.

^{๑๘} "ZOPFAN", *Foreign Affairs Malaysia*, Vol. 20 No. 2 (June 1987), p. 61.

^{๑๙} สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๕, ๒๙ มกราคม - ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๑๓๕.

อย่างไรก็ตามอาเซียนจะหารือกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์เกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย^{๒๐}

๒. การตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจและเจ้าหน้าที่อาวุโสพิจารณา

ในการจัดตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของ ZOPFAN นั้น เพื่อให้แนวความคิดนี้เป็นความจริงขึ้นมา ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจของอาเซียนขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณารายละเอียดในข้อเสนอดังแต่เดือนเมษายน ๒๕๒๖ นอกจากนี้จากการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ ๑๙ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๙ ที่ประชุมได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนศึกษาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ และจะนำเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนต่อไป

จากการดำเนินการร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาการเสนอดัง ZOPFAN ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังกล่าว ย่อมเห็นได้ว่าปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ซึ่งว่าด้วยการกำหนดเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คงถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาารมณ์ทางการเมืองของสมาชิกเป็นเพียงหลักการมากกว่าที่จะเป็นผลบังคับใช้ได้จริงจัง

ในระยะสั้น และปฏิญญานี้ก็ลงนามกันก็โดยไม่มีระยะเวลาบังคับ แนวความคิดในการกำหนดเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางนั้นเป็นแนวทางมุ่งสันติภาพเพื่อช่วยให้กลุ่มอาเซียนดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยดี และเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งตลอดจนยังคงให้มหาอำนาจถ่วงอำนาจซึ่งกันและกันในภูมิภาค และมีการกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุน และประเทศอำนาจดังเช่น สหรัฐอเมริกา อดีตสหภาพโซเวียต(เครือจักรภพแห่งรัฐอิสระ) สาธารณรัฐประชาชนจีน สนับสนุนและเป็นผู้ค้ำประกันความเป็นกลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็ยังไม่คาดว่าจะมีประเทศมหาอำนาจยอมค้ำประกันในระยะสั้น อย่างไรก็ตามจากท่าทีของประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วภูมิภาคนี้ยังได้รับการสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวจากประเทศที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงและยังไม่ได้รับการสนับสนุนและการประกันจากมหาอำนาจยกเว้นจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งคิดจะค้ำประกันประเทศไทยจากการรุกรานของเวียดนามมากกว่าค้ำประกันภูมิภาคทั้งหมด อย่างไรก็ตามความหวังเกี่ยวกับการค้ำประกัน ZOPFAN ก็ยิ่งกลางเลือนตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เมื่อได้มีการทำสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับอดีตสหภาพโซเวียตในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๑ จากหลักการ ZOPFAN ที่จะให้มหา

^{๒๐} สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓๐, ๒๒-๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑, หน้า ๘๓๘.

อำนาจถอนตัวออกจากภูมิภาคก็ยังไม่เป็นไปไม่ได้เป็นทวิคูณ ในเมื่อหลังจากมีการทำสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสองประเทศดังกล่าวแล้ว อดีตสหภาพโซเวียตก็ได้เข้ามาตั้งฐานทัพที่อำเภอคัมรานห์ (Cam Ranh) และดานัง ด้วยเหตุนี้การที่จะให้สหรัฐอเมริกาหรืออดีตสหภาพโซเวียตถอนฐานทัพออกไปจากภูมิภาคนี้จึงเป็นเรื่องยากในระยะสั้น และอาจเป็นไปได้ในลักษณะที่ว่า ฐานทัพของต่างชาติในภูมิภาคนี้เป็นสิ่งที่จะคงอยู่เพียงชั่วคราว ดังนั้นในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องของการถ่วงดุลย์ระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคเสียมากกว่า

ในด้านแนวความคิดที่จะเสนอตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อส่งเสริมสันติภาพ อีสรภาพ และความเป็นกลางในอาณานิคมหรืออาจกล่าวได้ว่าจะเป็นก้าวหนึ่งไปสู่การทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง เป็นความจริงนั้น ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับรายละเอียดของแนวความคิดอยู่ ดังเช่น นายนาซีไซเรยเส อดีตเลขาธิการสมาคมอาเซียนได้เสนอแนะทางเลือกสำหรับสมาคมอาเซียนในการแสดงบทบาทดังกล่าวไว้คือ ต้องยุบเลิกฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในฟิลิปปินส์เพื่อให้สหภาพโซเวียตเลิกสร้างฐานทัพในเวียดนาม^{๒๑} ครั้นเมื่อมีการประชุมคณะ

กรรมการประจำของอาเซียน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๒๗ ที่ประชุมมีความเห็นว่า “การตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ไม่ได้หมายความว่าสหรัฐอเมริกาจะต้องเลิกฐานทัพในฟิลิปปินส์ เพียงแต่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องหาข้อคิดที่จะไม่ให้เรือรบหรือเครื่องบินที่บรรทุก อาวุธ นิวเคลียร์เข้ามาในอาณาเขตของกลุ่มประเทศภาคีอาเซียน และเมื่อกำหนดรายละเอียดขึ้นแล้ว ก็ยังมีการทาบตามเวียดนามที่จะให้ประกันว่าเรือรบและเครื่องบินของสหภาพโซเวียตที่มาแวะเยี่ยมประเทศในอินโดจีนจะไม่บรรทุกอาวุธนิวเคลียร์มาด้วย”^{๒๒} นอกจากนั้นการก่อตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ยังมีความลำบากที่สุดอยู่ประการหนึ่งคือ ประเทศมหาอำนาจอาวุธนิวเคลียร์สองประเทศที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์อยู่ถึง ๙๕ เปอร์เซ็นต์ของอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมดอันได้แก่ สหรัฐอเมริกากับอดีตสหภาพโซเวียตจะต้องยอมตกลงด้วย ซึ่งในส่วนของสหรัฐอเมริกาเองก็ยังคงมีท่าทีไปในทำนองไม่เห็นด้วยตามที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ในเรื่องนี้ นายอาลี อลาตัส (Ali Alatas) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศประเทศอินโดนีเซียได้กล่าวปราศรัยได้ให้ความเห็นถึงแนวทางปฏิบัติในด้าน ZOPFAN ของอาเซียนในที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ ๑๒ ที่กรุงเทพมหานคร

^{๒๑} ไทยรัฐ, ๘ เมษายน ๒๕๒๖.

^{๒๒} มติชนรายวัน, ๑๗ กันยายน ๒๕๒๗.

ในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ซึ่งเป็นวันเปิดประชุมว่า “ตนเองต้องการให้อาเซียนจัดตั้งเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มจากการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้ ซึ่งเขตปลอดอาวุธนี้ นอกเหนือจากการจะทำให้การจัดตั้ง ZOPFAN เป็นจริงขึ้นแล้ว ยังช่วยสนับสนุนอาเซียนในการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์ และการห้ามการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้การที่อาเซียนจะจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ไม่จำเป็นที่อาเซียนจะต้องรอการเห็นพ้องต้องกันจากประเทศมหาอำนาจก่อน เพราะอาเซียนสามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกับที่ประเทศในแปซิฟิกใต้ดำเนินการไปแล้ว”^{๒๓} แต่แนวความคิดของนายอลาสแต็งกล่าวนี้คงไม่ประสบผลในแนวทางปฏิบัติอยู่ดี เพราะในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ ประเทศฝรั่งเศสประกาศทดลองระเบิดปรมาณูในแปซิฟิกใต้ โดยที่ไม่รับฟังการคัดค้านจาก ประเทศนิวซีแลนด์และประเทศในแปซิฟิกใต้แต่อย่างใด หรือแม้แต่ในขณะนี้ (๔ สิงหาคม ๒๕๓๕) ประเทศฝรั่งเศสก็ประกาศจะทดลองระเบิด

ปรมาณูในแปซิฟิกใต้อีกทั้ง ๆ ที่ประเทศนิวซีแลนด์คัดค้านอย่างแข็งขัน ดังนั้นการก่อตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ยังมีปัญหา รายละเอียดที่จะต้องศึกษาให้กระจ่างอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นระดับคณะกรรมการเฉพาะกิจและเจ้าหน้าที่อาวุโสที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนแต่งตั้งหรือระดับคณะกรรมการประจำของอาเซียนและแม้ระดับรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเอง ดังตัวอย่างเช่นกรณีจะหมายถึงว่าสหรัฐอเมริกาจะต้องเลิกฐานทัพในฟิลิปปินส์หรือดีเอสสหภาพโซเวียตเลิกฐานทัพในเวียดนาม หรือจะต้องหาข้อคิดที่จะไม่ให้เรือรบหรือเครื่องบินที่มีอาวุธนิวเคลียร์เข้ามาในอาณาเขตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือแม้กรณีการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ของอาเซียนจำเป็นจะต้องรอการเห็นพ้องต้องกัน จากประเทศมหาอำนาจก่อนหรือไม่ เพราะฉะนั้นในขั้นนี้ การประกาศดังกล่าวอาจถือได้ว่ามีลักษณะเป็นเพียงแนวความคิดเท่านั้น ยังไม่เป็นนโยบายของกลุ่มประเทศอาเซียน และยังคงต้องได้รับการพิจารณาศึกษากันต่อไปอีก

^{๒๓} สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๙ วันที่ ๒๒-๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑, หน้า ๘๑๐.

สรุป

ปัญหาหลักของกลุ่มประเทศภาคีอาเซียน ก็คือปัญหากัมพูชาและอาเซียนถือว่าปัญหากัมพูชาเป็นอุปสรรคต่อแนวความคิดในการจัดตั้งเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางมากที่สุด ดังนั้น กลุ่มประเทศภาคีอาเซียนจึงควรเร่งรีบช่วยเหลือและสนับสนุนสหประชาชาติ แก้ไขปัญหากัมพูชาซึ่งจะมีการเลือกตั้งทั่วไปในพฤษภาคม ศกหน้าให้เสร็จสิ้นไปเสียก่อน ดังนั้นปัญหานี้จึงยังคงเป็นปัญหาในอนาคต อนึ่งปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ซึ่งว่าด้วยการกำหนดเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางซึ่งในภูมิภาคนี้ ยังคงถือว่าเป็นการแสดงเจตนา รมณ์ทางการเมืองของประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนเป็นเพียงหลักการมากกว่าที่จะเป็นผลบังคับใช้ได้อย่างจริงจังในระยะสั้น และก็ยังไม่คาดว่าจะมีประเทศมหาอำนาจยอมค้าประกัน ในขณะที่ ดังนั้นปฏิญญานี้ซึ่งยังคงไม่มีระยะเวลาบังคับ และเป็นปฏิญญาที่กลุ่มประเทศภาคีอาเซียนจะต้องกำหนดเป็นนโยบายอย่างถ่วงแท้ของกลุ่มอาเซียนก่อนที่นำไปหารือกับประเทศมหาอำนาจเพื่อให้บรรดาประเทศเหล่านั้นยอมค้าประกัน พร้อม ๆ กับกลุ่มประเทศภาคีอาเซียน ควรที่จะสร้างเสริมความมั่นคงของประเทศตนด้วย

อภินันทนาการ

จาก

คุณเอกชัย – คุณวันทนีย์ ไทยวัฒนานนท์
ร้านไทยวัฒนาการแวน (คลินิกจักษุ)

๑๐๒ ถนนราชวิถี ต.พระปฐมเจดีย์

อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐

โทร. (๐๓๔) ๒๕๔๙๘๒-๓

ตรวจ วิเคราะห์สายตา ประกอบแว่น ด้วยระบบคอมพิวเตอร์